

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

45

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-64-8

BRNO 2004

3001-

9395458

PŘEHLED VÝZKUMŮ 45

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
- Odpovědný redaktor: doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc.,
PhDr. Rudolf Procházka, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del
Maschio
- Na titulním listě: Jeskyně Švédův stůl. Foto Jiří A. Svoboda
- Tisk: Bekros
- Náklad: 400 ks

© 2004 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

zdi (s.j. 2902, 2903) kolmé na obvodovou stěnu západního křídla zámku. Konstrukce ze smíšeného zdiva jsou na obvodovou stěnu (s.j. 2900) přizděny. Jedná se pravděpodobně o základové zdivo blíže neurčeného objektu, snad jakési chodby. V jejím čele je ve zdi 2900 zazděn otvor (zazdívká 2901) původního vstupu. Sonda S2 – přináší výpovědní hodnotu zejména pro datování západní obvodové zdi místnosti 08 západního křídla zámku. Na řezu P3 můžeme pozorovat kamenný základ obvodového zdiva západního křídla, zahloubený pravděpodobně do uložení s.j. 200 (možná i s.j. 201). Nelícované základové zdivo sahá až do úrovně s.j. 201 a z úrovně s.j. 200 je patrný snad výkop pro základové zdivo. Místnost 08 můžeme snad spojit s činností pivovaru umístěného v přízemí zámku od 17. stol. Obvodové zdivo pokračující jižním směrem je lícováno i pod úroveň terénu a lze tedy předpokládat jeho dřívější vznik (snad již v období středověku?). V západní části řezu P3 byl pak dokumentován kanál vedoucí v ose východ-západ, kde se dále asi napojuje na kanál zachycený v řezu P2 (s.j. 934). Z vrstev nebyl získán žádný keramický materiál, který by umožnil rámcové časové zařazení. V sondě S4 byl dokumentován řez P6 zachycující podobnou situaci jako v S2 a S6. Jedná se o souvrství novověkých navážek (s.j. 103-105). Ve stratigraficky nejněže situované uložení s.j. 105 byly přimíseny zlomky bílé malty. Rámcově ji tedy můžeme datovat do raného novověku. Dle založení základového zdiva jsou místnosti 01, 02 a 03 mladší než okolní navážky. V řezu P2 sondy S6 byl dokumentován opět cihelný kanál (s.j. 934) založený v navážkách s.j. 108, 109 a 110. Úroveň s.j. 109 je pravděpodobně komunikační úpravou a odpovídá zhruba rozhraní vrstev s.j. 200 a 201 dokumentovaných na řezu P3. Sondy S8 a S9, umístěné v interiéru západního křídla (místnost 07), zachytily pod současnou podlahou úroveň starší dlažby. Ta je porušena nosným pilířem pro klenbu přízemí (s.j. 3900), kterou lze datovat rámcově do baroka. Na tomto základě můžeme tedy uvažovat o renesančním datování dlažby. Pod ní je obzvláště na řezu P5 patrné bohaté zvrstvení, v jehož rámci byl nalezen i zlomek gotické hnědé glazované dlaždice. Místnost 02 protínal napříč zhruba ve směru sever-jih novověký cihelný kanál, z jeho okolí byl získán nálezový materiál 2. poloviny 17. století.

V průběhu archeologického výzkumu byly fotograficky dokumentovány i prostory ve ZNP (v této době již byly vytěženy zásepky kleneb). Situace dokládá druhotné vložení kleneb místností INP.

Archeologický výzkum v areálu oslavanského zámku přinesl několik základních poznatků o vývoji terénu a architektury komplexu. V devíti sondách bylo možno sledovat mohutný nárůst terénu v průběhu raného novověku a založení několika novověkých kanalizačních stok. Nárůst terénu souvisí se snahou ochránit zámek, respektive klášter před periodicky se opakujícími záplavami. Situace nám dovoluje se domnívat, že převážná část západní obvodové stěny západního křídla je gotického stáří. Lze předpokládat, že této stavební aktivitě náleží větší část prostor INP dnešního zámku. Jednalo se o hospodářské budovy kláštera. Zatímco z kláštera byly vybudovány hospodářské objekty zámku, hospodářský trakt byl přestavěn na renesanční zámek.

Petr Holub, Václav Kolařík, David Merta, Archaia Brno, o.p.s.

Literatura

- Benešová, K – Chotěbor, P. – Durdík, T. – Plaček, M. – Prix, D. – Razím, V. 2001: *Architektura gotická*, Praha.
- Borský, P. 1992: *Ženské cisterciácké kláštery XIII. století na Moravě. Příspěvek k interpretaci dějin architektury XIII. století. Kandidátská disertace*. Masarykova univerzita, Brno.
- Chlupáč a kol., 2002: *Geologická minulost České republiky*, Praha.
- Kuča, K. 2000: *Města a městečka v Čechách a na Moravě*, 4. díl, MI – Pan, Praha, 755.
- Kuthan, J. 1994: *Česká architektura v době posledních Přemyslů*, Praha.
- Líbal, D. 2001: *Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek*, 309-310.
- Richter, V. 1960: *K obnově Oslavan*, *Umění* 8, 14-24.

Resumé

Oslavany (Bez. Brno-venkov). Schloss. Spätmittelalter, frühe Neuzeit. Rettungsgrabung.

OSTRAVA (k. ú. Hrabová, okr. Ostrava)

Kostel sv. Kateřiny, k. ú. Hrabová, p. p. č. 916, Novověk. Kostel. Záchranný výzkum.

Dřevěný kostel sv. Kateřiny v Hrabové s dochovaným jádrem ze 16. stol. byl v r. 2002 zcela zničen požárem. V souvislosti s obnovou této památky (stavba repliky) byl realizován v r. 2003 záchranný výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 26/03). Lokalita byla bohužel ještě před započítím výzkumu výrazně narušena hloubením výkopů pro nové základy. Přesto se záchranným výzkumem podařilo zjistit celkem 2 stavební fáze původního základového zdiva objektu. Ze starší fáze, charakterizované říčními valouny spojovanými světle hnědou prachovou hlinou, se dochovala vnější líc základového zdiva západní stěny presbytáře, část východního základu vítězného oblouku, relikt vnitřní líce základového zdiva východní stěny presbytáře a podstatná část základu východní stěny lodí. Mladší fázi představovalo základové zdivo z lomového kamene a zlomků cihel kladených na maltu. Zdivo tohoto charakteru se dochovalo ve zbylé části půdorysu presbytáře a lodí, v bezprostřední návaznosti na zdivo starší fáze (bez jakýchkoliv zřetelných spár). Nepodařilo se prokázat půdorysné změny situace základového zdiva v průběhu existence kostela s výjimkou sakristie, jejíž původní základy byly vybudovány ve 2. stavební fázi a která byla počátkem 20. století rozšířena západním směrem. V rámci záchranného výzkumu bylo rovněž dokumentováno cca 0,6-0,8 mocné souvrství dochované pod podlahou sakristie a presbytáře. Svrchní část souvrství byla tvořena novodobou dlažbou a dorovnávkami terénu, spodní část mohla vzniknout již v době výstavby kostela a sakristie. Nálezy se podařilo získat pouze z vrstvy k. 106, která vznikla v době výstavby sakristie. Jednalo se převážně o keramické fragmenty, které lze zařadit přibližně do 17.-18. stol., další nálezy pocházejí z destrukce podezdívky západní stěny sakristie. Výsledky záchranného výzkumu tedy naznačují, že původní základové zdivo, které nelze přesněji časově zařadit, prošlo v průběhu existence objektu (patrně v 18. století) sanací. O počátcích kostela vypovídá nejlépe několik dřevěných prvků, které jsou dendrochronologicky

datovány do doby po r. 1522. Všechny posuzované prvky byly ale natolik poškozeny požárem, že se nedochovaly podkorní letokruhy a nemohl být ani proveden odhad počtu chybějících letokruhů. V zásadě tak není zpochybněna datace vzniku kostela do roku 1564; uvedené datum bylo vyřezáno na západním vstupním portálu kostela.

Michal Zezula, NPÚ v Ostravě

Literatura

- Prix, D. 1999: Kostel sv. Kateřiny, Hrabová, in: Od gotiky k renesanci, Výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550, svazek I, Opava.
- Kyncl, J. 2003: Znalecký posudek č. 268-08/03 na dendrochronologické datování dřevěných stavebních prvků kostela sv. Kateřiny v Hrabové. Strojopis uložený na ŘK farnosti Ostrava-Hrabová.

Resumé

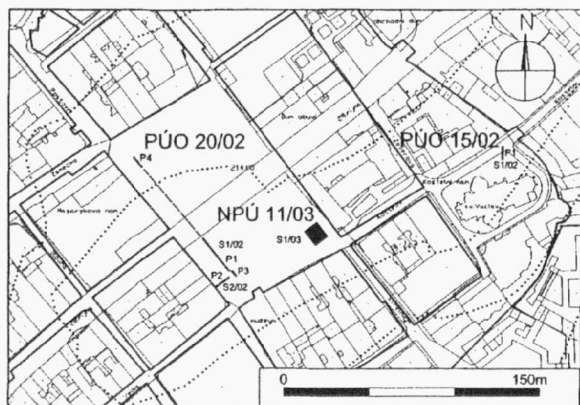
Opava (k. ú. Hrabová, Bez. Opava), Parz. N. 916. Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)

Kostelní ulice (p. p. č. 3478/1). Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

V trase kanalizační přípojky (PÚO akce č. 15/02) ke kostelu sv. Václava byly pod vozovkou Kostelní ulice dokumentovány šterkopiskové vrstvy komunikačního charakteru, v jejichž podloží se nacházela vrstva s četnými organickými makrozbytky (především odštěpky a odřezky dřev) a keramickými nálezy z 2. poloviny 13. století. Na parcelní hranici mezi bývalým kostelním hřbitovem a komunikací bylo výkopem porušeno zdivo, které je možné interpretovat jako středověkou (?) ohradní zeď kostelního hřbitova.

Masarykovo nám. (p. p. č. 3486; 3487/1). Raný a vrcholný středověk, novověk. Sídliště, město. Záchraný výzkum.

Obr. 41. Ostrava. Lokalizace archeologických akcí realizovaných v l. 2002-2003.

Lokalisierung der Grabungen aus den Jahren 2002-2003

Zásadní význam pro poznání podoby Masarykova náměstí ve středověku i novověku měl záchraný výzkum (PÚO akce č. 20/02) vyvolaný výstavbou parovodní přípojky, která protála celé náměstí v odstupe cca 11,0 m od jeho jihovýchodní domovní fronty. Na stěnách výkopu a částečně i v jeho dně bylo dokumentováno téměř 2, 0 m mocné souvrství komunikačního charakteru. Ojedinelé byla pod nejstarší komunikační úpravou ostravského náměstí zjištěna i sídlištní jáma. Keramické nálezy z její výplně doprovázela bronzová záušnice splétaná ze dvou tenkých drátů. Nálezový soubor je možné datovat do průběhu 12. století, tj. do doby před lokací města. Nejstarší štět, položený v souvislosti se vznikem náměstí, byl lokálně překryt hlinitou vrstvou, která byla tvořena asi splachy z nezpevněných ploch v okolí náměstí, takže bylo nutné některá místa znovu zpevnit: v úseku dlouhém cca 7, 0 m tak byla odkryta velmi dobře dochovaná hať z větví a proutí. Vyšše byly uloženy šterkopiskové vrstvy, které sloužily jako podklad pro několik úrovní dláždění sestavených z říčních valounů. Poblíž severozápadního a jihozápadního koutu náměstí bylo zachyceno dřevěné potrubí, kterým byla patrně v 16.-17. století zásobována vodou kašna uprostřed náměstí.

Michal Zezula, NPÚ v Ostravě

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava), Kostelní Strasse, Parz. N. 3478/1. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung

Ostrava (Bez. Ostrava), Masaryk Platz, Parz. N. 3486, 3487/1. Früh (Hoch) und Spätmittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung

OSTRAVA (okr. Ostrava)

Masarykovo náměstí (p.p.č. 3486). Středověk - novověk (14.-20. století). Sídliště – město. Záchraný výzkum.

Na přelomu měsíců března a dubna 2003 proběhl v historickém jádru Moravské Ostravy záchraný výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 11/03) realizovaný v souvislosti s výstavbou šachty D nově budovaného kolektoru. V prostoru stavební jámy situované v jihovýchodním rohu Masarykova náměstí bylo v sondě S 1 (rozměry 4,5 x 3 m) postupně odkryto souvrství o mocnosti cca 1,5 m.

Nejstarší zjištěnou situaci reprezentuje sídlištní vrstva s keramickým materiálem 13./14. století se zpevněným povrchem. Zpevnění povrchu proutím a ojedinelými dřevěnými deskami, vytvářejícími pochozí horizont, je prvním dokladem využití těchto prostor jako prostranství s komunikačním či veřejným účelem. Proces vymezení a povrchové úpravy komunikačních prostor byl završen již v průběhu 14. století, kdy provizorní zpevnění povrchu střídá pravidelná dlažba v podobě kamenného štětu v hlinitém loži.

Následné plánovité úpravy povrchu náměstí lze již zařadit do období novověku. Po jednorázovém překrytí původního kamenného štětu vrstvou písku následovalo položení dlažby v podobě říčních valounů v pískovém loži. Existenci nadzemních staveb v okolí náměstí potvrzuje požárová destrukce dřevohlinitého objektu, zachycená na úrovni povrchu dlažby na profilu P II. S jistým časovým odstupem, vzhledem k absenci